

PROTOKOLL
2008-10-28
Föredragning i
Stockholm

Aktbilaga 6
Mål nr B 2490-08
Avdelning 2

NÄRVARANDE JUSTITIERÅD

Johan Munck, Severin Blomstrand, Kerstin Calissendorff,
Per Virdesten och Gudmund Toijer (referent)

FÖREDRAGANDE OCH PROTOKOLLFÖRARE

Peder Bjursten

KLAGANDE

AA

Offentlig försvarare: Advokat GB

Ombud: Advokat PH

MOTPARTER

1. Allmän åklagare

2. MA

Ombud och målsägandebiträde: Advokat EL

SAKEN

Grov misshandel m.m.

ÖVERKLAGADE AVGÖRANDET

Svea hovrätts dom den 6 maj 2008 i mål B 9570-07

Målet föredras med anledning av att fråga uppkommit om ombudet PHs behörighet att företräda AA i målet.

Föredraganden avger betänkande (aktbil. 5).

Högsta domstolen fattar följande

BESLUT

Hovrätten har dömt AA för grov misshandel, grov kvinnofridskränkning och vapenbrott till fängelse samt förpliktat honom att betala skadestånd till målsäganden. Vid huvudförhandlingen biträdde AA av sin offentlige försvarare som även var ombud för honom. AA hade dessutom själv utsett en försvarare, advokaten PH, som också var hans ombud. PH, som hos rätten anmält att han var sjuk, kom inte till förhandlingen. Hovrätten beslutade att avvisa PH som ombud i målet. Som skäl för beslutet anförde hovrätten att AA hade yrkat att åtalet skulle ogillas, att det framstod som oklart när PHs hälsotillstånd skulle medge att han fullgjorde sin uppgift som ombud för AA som varit frihetsberövad sedan närmare sex månader och att PH mot denna bakgrund inte kunde anses lämplig att företräda AA i målet. Avvisningsbeslutet överklagades inte.

PH har överklagat hovrättens dom för AAs räkning. Frågan är nu om PH kan företräda AA i Högsta domstolen, trots att hovrätten har avvisat honom som ombud i målet.

Som allmänna behörighetsvillkor för ett rättegångsombud gäller att annan inte får brukas än den som rätten med hänsyn till redbarhet, insikter och tidigare verksamhet finner lämplig att vara ombud i målet. Den som är underårig eller i konkurstillstånd eller som har förvaltare enligt 11 kap. 7 § föräldrabalken får inte vara ombud. Ombudet skall behärska svenska språket, och vissa regler gäller också beträffande ombudets hemvist. (12 kap. 2 § rättegångsbalken). Bestämmelsen ger domstolen befogenhet att pröva huruvida ombudet har de kvalifikationer som uppdraget kräver. Prövningen är tänkt att ske på ett tidigt stadium av rättegången, men kan göras i ett senare skede. Den koppling som görs till ett aktuellt mål innebär bl.a. att domstolen vid sin prövning skall ställa ombudets insikter och erfarenheter i relation till det särskilda målets omfattning och svårighetsgrad (NJA II 1943 s. 134).

Vidare kan domstolen ingripa mot ett ombud som under rättegången visat sig inte kunna eller vilja utföra uppdraget på ett tillfredsställande sätt. Skulle således ett ombud visa oredlighet, oskicklighet eller oförstånd eller skulle ombudet eljest finnas olämpligt, skall rätten avvisa henne eller honom som ombud i målet. I sådana fall äger rätten också, om skäl finns till det, förklara ombudet obehörigt antingen för viss tid eller tills vidare att brukas som ombud vid den rätten. (12 kap. 5 § rättegångsbalken).

Det som nu har sagts beträffande ombud gäller med vissa avvikelser också för försvarare (21 kap. 3 § tredje stycket rättegångsbalken).

Verkningarna av hovrättens beslut om avvisning gäller alltså PHs uppdrag som ombud ”i målet”. När det uttrycket används i 12 kap. 2 och 5 §§ rättegångsbalken får det närmast uppfattas som ett sätt att accentuera skillnaden mot att någon avvisas som ombud vid en viss domstol, inte att begränsa verkningarna i händelse av ett överklagande. De omständigheter som kan läggas till grund för en avvisning av någon som ombud i målet enligt någon av de båda paragraferna är inte heller sådana att de typiskt sett förlorar i betydelse i högre rätt. Hovrättens beslut i detta fall har således inte upphört att gälla genom att hovrätten har skilt saken från sig, eftersom domen har överklagats.

Ett beslut om att någon skall avvisas som ombud i målet är dock inte av den karaktären att det hindrar en ny prövning under den fortsatta handläggningen. Framför allt kan en förnyad prövning aktualiseras, när det har tillkommit någonting nytt som omedelbart påverkar bedömningen. Närmast skall det då vara fråga om att direkta hinder för uppdraget som rättegångsombud har fallit bort, såsom att någon har uppnått myndig ålder, inte längre är försatt i konkurs eller kommit att uppfylla kravet på hemvist. Skulle avvisningen däremot ha grundats på sådana förhållanden som ombudets bristande redbarhet, avsaknad av tillräcklig insikt eller erfarenhet eller oskickliga eller oförståndiga uppträdande under rättegången, kan det inte med fog ställas samma anspråk på en omprövning och någon ändring torde därmed i normalfallet inte kunna åstadkommas på det viset. I sådana situationer framstår i stället ett överklagande av beslutet om avvisning som det ändamålsenliga sättet att få en ny prövning till stånd.

Ett avvisningsbeslut måste i princip anses innebära att processhandlingar som ombudet efter avvisningen vidtar på partens vägnar inte kan ges giltighet i målet. Av allmänna processuella principer följer dock att parten

kan godkänna processhandlingen med rättsliga verkningar, om det sker innan den fråga som handlingen avser har blivit avgjord (jfr Söderlund, Rättegångsbalken med kommentar, Del I kap. 1-12, 1970, s. 362).

I detta fall har hovrättens dom överklagats genom PH, trots att han blivit avvisad som ombud i målet. Överklagandeskriften innefattar emellertid samtidigt ett yrkande om att Högsta domstolen skall ta ställning till om avvisningsbeslutet hindrar honom från att vara ombud vid målets handläggning här. Som stöd för ett nytt ställningstagande har PH åberopat bl.a. att han nu är fullt frisk och att de omständigheter som hovrätten lagt till grund för avvisningen av honom inte längre är aktuella. Vid nu angivna förhållanden finner Högsta domstolen att PH bör få återinträda som ombud för AA i målet.

Högsta domstolen tillåter således PH att återinträda som ombud för AA. Den överklagandeskrift som PH har gett in kan därmed beaktas vid målets fortsatta handläggning i Högsta domstolen.

Högsta domstolen förordnar att överklagandet skall lämnas över till avdelning för tillståndsprovning.

Peder Bjursten

Uppvisat och lämnat för expediering 2008-11-13

Johan Munck